

ΗΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος δωδέκατος

Συνδρομὴ ἑτησία : Ἐν Ἀθήναις, φρ. 10, ἐν ταῖς ἑσπέραις φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἑτησιαί. — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὀδὸς Σταδίου, 6

9 Αὐγούστου 1881

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Ἡ χώρα, ἧς τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἔνωσιν ὤρισεν ἡ Εὐρώπη ἐν Κωνσταντινουπόλει, διασχίζεται εἰς δύο μέρη ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς καὶ γραφικωτάτης σειρᾶς τῆς Πίνδου, καθηκούσης ἀπὸ τοῦ βορειοδυτικοῦ εἰς τὸ νοτιοανατολικὸν καὶ ἀποτελοῦσης φυσικὸν ὄριον Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου. Ἀπὸ τῆς σειρᾶς ταύτης, ἐγγὺς τοῦ διαβολοῦ Μετσόβου, πηγάζει ὁ Πηνειὸς, ῥέων μαϊάνδρου δίκην πρὸς ἀνατολὰς, παρὰ τὰ Τρίκαλα καὶ τὴν Λάρισαν, καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸ Αἰγαῖον διὰ τῆς πολυμνήτου κοιλάδος τῶν Τερπῶν. Τοιοῦτω τρόπῳ ἡ Θεσσαλία διαιρεῖται κατὰ πλάτος εἰς δύο μέρη, πάνυ διαφέροντα ἀλλήλων. Τὸ βόρειον εἶνε ἄγριον, ὄρεινόν, δυσπρόσιτον, καὶ καλύπτεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ δασῶν πυκνοτάτων. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὄρεινοῦ μέρους, μετὰ τὸν Πηνειοῦ, Εὐρώπου καὶ θαλάσσης, ὑψοῦται μεγαλοπρεπῆς ὁ πολύπτυχος Ὀλυμπος, ὅστις, κατὰ τὰ ἐπιχώρια δημοτικὰ ἄσματα, ἐρίζων ποτὲ πρὸς τὴν γείτονα Ὀσσαν, ἐσεμνύνετο λέγων

Ἐγὼ σαράντα δύο κορφαῖς κ' ἐξήντα δύο βρυσοῦλαις.

Ἡ πανυπερτάτη κορυφή του, ἔνθα ἐκάλει εἰς βουλὴν τοὺς ἄλλους Θεοὺς ὁ τερπικέραυτος Ζεὺς, εἶνε ὅλη φαῖα χάλιξ, ἦν ἐπὶ τῶν κατωτέρων ῥάχων ἀναπληροῦσι πολλαχοῦ πυροειδεῖς σχηματισμοί. Ἡ φυτεία σφριγᾷ κατ' ἐξῆρξὴν ἐπὶ τῶν βορείων καὶ τῶν δυτικῶν κρημνῶν. Κυριώτερα δένδρα εἶνε ἡ δρυς, ἡ δξύα, ἡ πίτυς, ἡ πεύκη, ἡ ἀγρία ἐλαία, θάμνοι δὲ ἡ ἄγρια (λυγαρία), ἡ ῥοδοδάφνη κ.λ. Ἐν ταῖς κοιλάσι φύεται ἄφθονος ἡ ἰσπανικὴ καστανέα' ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν ποταμιῶν σκεπάζονται αἱ ὄχθαι ὑπὸ δασυφύλλων δένδρων καὶ τῆς δάφνης τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐν τοῖς δάσεσιν ἐμφωλεύουσιν ἔλαφοι, λύκοι καὶ αἶγες ἄγριαι. Ἐπὶ τῶν κλιτύων καὶ ἐν ταῖς κοιλάσιν ὑπάρχουσι πολυάριθμοι κῶμαι, τὰ «Κεφαλοχώρια» λεγόμενα, κατέχουσαι γῆν ἰδίαν, ἀπηλλαγμένην πάσης φεουδαλικῆς καὶ οἰαεδήποτε ἄλλης δουλείας. Ἐκ τῶν κατοίκων οἱ μὲν εἶνε Ἕλληνες, οἱ δὲ ἐν μέρει ἐξηλληνισμένοι Κουτσόβλαχοι ἔχοντες πάντῃ ἰδιόρρυθμον ἐθνότητα. Ἡ χώρα οὐδέποτε ὑπεδουλώθη τελείως, διότι οἱ ἀτίθασοι ὄρεινοὶ διέσωσαν τὸ παλαιὸν πνεῦμα τῆς ἀνεξαρτησίας. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον δὲν ὑπάρχουσι παρ' αὐτοῖς Τοῦρκοι βέδες ἢ τοὶ Μουσουλμάνοι γαιοκτῆται' σώζεται

δὲ ἕως τῆς σήμερον ἀναλλοίωτον τὸ ἀρχαιότατον σύστημα τῆς κατὰ δῆμον αὐτοδιοικήσεως. Ἐκάστη κώμη ἐκλέγει ἴδιον Μουχτάρ καὶ τοὺς δημογέροντας, οὐδεμίαν δὲ ἀνέχεται ἔξωθεν ἀνάμειξιν εἰς τὰς δημοτικὰς ὑποθέσεις τῆς. Μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἑκατονταετηρίδος ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἀπωθεῖτο μετὰ δριμύτητος καὶ ὑπερηφανίας πολλῆς ἡ φυλακὴ τῆς χώρας ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τοὺς ἐγγχωρίους ἀρματωλοὺς, ἢ τοὶ τὰ παλληκάρια' ἑλαστον δὲ τῶν σωμάτων τούτων εἶχε προϊστάμενον χριστιανόν, πρωτοπαλλήκαρον καλούμενον, αὐτινος τὸ ἀξίωμα ἦτο κληρονομικόν. Κατὰ παλαιὰν παράδοσιν ἡ δύναμις αὕτη χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ὀθωμανικῆς κατακτῆσεως. Οἱ Τοῦρκοι ὑπέταξαν βραδίως τοὺς ἐν ταῖς πεδιάσιν ἀπαντήσαντες δὲ μεγάλην ἀντίστασιν ἐπὶ τῶν ὄρεων, ἔκριναν συμφερότερον νὰ ἀφῶσι τοῖς ὄρεινοῖς τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ ἠρκέστησαν εἰς μικροὺς φόρους ἐνιαυσίους. Μετὰ τινα χρόνον οἱ πασάδες ἐβουλεύθησαν νὰ αὐξήσωσι τὴν ἐξουσίαν των, καὶ ἐπειράθησαν νὰ λάβωσι κύρος ἀπόλυτον ἐπὶ τῶν κατὰ τόπους στρατῶν. Πρῶτον βῆμα εἰς ἐπίτευξιν τοιοῦτου σκοποῦ ἦτο ἡ ἐν ταῖς στρατηγικωτέροις χωρίοις σύστασις πολυαρίθμων στρατιωτικῶν σταθμῶν ὑπὸ τοὺς Δερβεναγάδας, ἢ τοὺς φύλακας τῶν στενῶν' ὅλον δὲ τὸ σύστημα διηύθυνεν ἀνώτερος αξιωματικὸς, ὁ Δενβερτηπασᾶς. Οἱ ὄρεινοὶ, καίπερ νοήσαντες εὐθύως τὸ ἐπικίνδυνον τῆς κεινοτομίας, δὲν ἀντέταξαν παραχοῆμα προφανῆ ἀντίστασιν' ἀμφοτέρωθεν δὲ τὰ συστήματα ἐσώζοντο καὶ ἐνήργουν παραλλήλως μέχρι τῶν μέσων τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἡ τῶν στενῶν φυλακὴ ἀνεπέθη οὐχὶ πλέον εἰς τακτικὸν στρατὸν ὀθωμανικόν, ἀλλ' εἰς Μουσουλμάνους Ἀλβανούς, ἀσπόνδους τῶν Ἑλλήνων ἐχθρούς. Ἐκτοτε ἀδιαλείπτους ἠγωνίζοντο ἀγῶνας οἱ ἀρματωλοὶ καὶ οἱ Ἀλβανοὶ στρατιῶται μετ' ἀμφιβρεποῦς τύχης, ἄχρις οὗ ἀπεδείχθη Δερβεντηπασᾶς ὁ ἐκ Τεπελενίου Ἀλῆ πασᾶς. Ὁ πολυμήχανος οὗτος Ἀλβανός, βουλεύεις νὰ καθυποτάξῃ ἐαυτῷ ὅλην τὴν Ἡπείρον καὶ τὴν Θεσσαλίαν, κατόφρωσε νὰ διαλύσῃ τὸ ἀνεξάρτητον σύστημα τῶν ἀρματωλῶν' δὲν νῆμοίρησεν ὅμως νὰ καταβῇ τὸ παλαιὸν φιλελεύθερον τοῦ λαοῦ πνεῦμα' οἱ διασκεδασθέντες ἀρματωλοὶ, βραβείως φέροντες τὴν νέαν τῶν πραγ-

μάτων τάξει, ανέβησαν ἐπὶ τὰ δυσπροσιτώτερα μέρη τῆς χώρας καὶ ἐγένοντο «κλέπται». Σημειωτέον ὅμως, ὅτι οἱ κλέπται τοῦ Ὀλύμπου ἠνώχλουν καὶ ἐσύλουν μόνον τοὺς Μουσουλμάνους, διῆγον δὲ ἐν εἰρήνῃ πρὸς τοὺς ἐαυτῶν ὁμογενεῖς καὶ συμπολίτας, οἵτινες τοὺς ὑπελάμβανον προστάτας τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἐθαύμαζον δὲ τὴν ἀνδρείαν των, τὴν ἀκριβεστάτην εὐθυβολίαν, τὴν θαυμαστὴν καρτερικότητα, τὴν πρὸς τὰς γυναῖκας ἱπποτικὴν συμπεριφορὰν καὶ τὴν στοϊκὴν ἀπάθειαν, μετ' ἧς, αἰχμαλωτευόμενοι, ὑπέμενον τὰς φρικωδεστάτας τῶν βασάνων. Ὅσαίς ὑπὸ μεγάλης ἐνδείας ἠναγκάζοντο νὰ ληστεύωσιν ὁμοθησκούς, κατεσύλουν μοναχοὺς καὶ ἐπισκόπους, οὓς ὑπελάμβανον φίλους τῶν Τούρκων. Ἀρχομένης τῆς καθ' ἡμᾶς ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ὑπέφωσκον αἱ ἰδέαι τῆς ἐλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, νοήσας ὁ Ἄλῆς, ὅτι ἡ δύνατο νὰ ἐπωφεληθῇ τοὺς Ἕλληνας χάριν τῶν ἐαυτοῦ σκοπῶν, ἐπεχείρησε διαπραγματεύσεις πρὸς κλέπτας καὶ ἀρματωλοὺς καὶ ἐπεκαλέσατο εἰς βοήθειαν τοὺς παλαιωτάτους ἐχθροὺς του. Καὶ αὐτὸς μὲν ἀπέφυγε τοῦ σκοποῦ· αἱ συμμορίαι ὅμως, ὅσας τὸ πρῶτον ἐκάλεσαν εἰς τὸ εἶναι διὰ τῶν διωγμῶν, καὶ ὅσας κατόπιν συνήθροισεν διὰ τῶν προσκλήσεών του, ἀπεδείχθησαν πυρὴν τῶν στρατιῶν, αἵτινες ἔπειτα ἠγωνίσαντο ἐπὶ τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου κλέπται καὶ ἀρματωλοὶ ἐγένοντο ἄφαντοι, ἡ δὲ φυλακὴ τοῦ ὄρους ἀνετέθη εἰς Ἀλβανούς· ἀλλ' οὐδέποτε ἐξέλιπε τὸ φιλελεύθερον πνεῦμα· οἱ ὄρειοι τοῦ Ὀλύμπου ἀείποτε ἐνθουσιωδῶς ἐπευφήμησαν εἰς πᾶσαν ἐπιτυχὴ τῶν Ἑλλήνων ἀπόπειραν ὑπὲρ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ μικροῦ βασιλείου των. Δυσμῶθεν τοῦ Ὀλύμπου, κεῖται ὀλιγάνθρωπος καὶ ἄγνωστος χωρὴ, ἧς τὴν βράχιν ἀποτελοῦσι τὰ Καμβούνια ὄρη, συνδέοντα ἐν σχήματι τοῦ γράμματος V τὰς δυτικὰς ἄκρας τοῦ Ὀλύμπου καὶ τὰς ἀνατολικὰς τῆς Πίνδου, καὶ ὑψόμενα ὡς ἀνυπέβλητος φραγμὸς κατὰ τῶν ἀπὸ βορρᾶ εἰσβολῶν, διότι ἔχουσι πλείστας μὲν δυσθάτους διόδους, ὧν ποιοῦνται χρῆσιν οἱ ληστὰί, δύο δὲ μόνον ὁδοὺς προσιτὰς εἰς ἱππικὴν δύναμιν. Διὰ τοῦτον ἴσως τὸν λόγον ἡ βερολίνειος συνδιάσκεψις συνέστησε τὰ Καμβούνια ὄρη μέλλον ὄριον Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος.

Καταβαίνοντες εἰς τὸ νότιον ἡμισυ τῆς Θεσσαλίας, εὐρίσκωμεν χώραν πάντῃ διάφορον, εὐρείαν δηλονότι, πολυὺνδρον καὶ εὐδαίμονα πεδιάδα, διακοπτομένην πολλαχοῦ ὑπὸ ὑψωθῶν λόφων, ὀριζομένην δὲ πρὸς νότον ὑπὸ τῆς Ὀθρου. Εἶνε δὲ ἡ Ὀθρος τὸ νῦν βορεινὸν ὄριον τοῦ βασιλείου ἀπὸ τῆς Πίνδου ἄχρι τοῦ Παγασαίου κόλπου. Ἐπειδὴ ἡ μερὶς αὕτη οὐδένα εἶχεν ἀνυπέβλητον φυσικὸν φραγμὸν κατὰ τῶν ξένων ἐποικίσεων, οἱ Τούρκοι ἐγκατέστησαν ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἀλώσεως, καὶ ἔκτοτε ἔ-

μειναν οἱ κύριοι γαιοκτηταί. Κατὰ τὸ δυτικὸν τῆς πεδιάδος εὐρίσκωμεν Μουσουλμάνους ἀγρότας, οἵτινες, διὰ τὴν ὀφφινώδη χροίαν καὶ τὴν ταταρικὴν ὄψιν των, φαίνονται οὐχὶ Ἕλληνες ἢ Σλάβοι ἐξωμόται, ἀλλὰ γνήσιοι Ὀσμανίδαι, ἀπόγονοι τῶν ἐπὶ τῆς ἀλώσεως ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας ὑπὸ τὸν Τουρκὴν βέην μεταναστευσάντων, ἵνα ματαιώσῃ τὰς ληστρικὰς ἐπιδρομὰς τῶν γειτόνων Χριστιανῶν ὄρειων. Ἐλθόντες ἐκ τοῦ Κονιάχ, ἦτοι τοῦ παλαιοῦ Ἰκονίου, καλοῦνται Κόνιαροι, καὶ διετήρησαν πλείστας τῶν πατρῶων ἀρετῶν· ἀλλὰ τὸ πρὸς τοὺς Χριστιανούς ἀδιάλλακτον μῖσός των τοὺς ἀπέδειξε φανατικωτέρους τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ὁμοφύλων. Ἐν ταῖς ἐπιλοίποις Θεσσαλικαῖς πεδιάσιν ἀνήκει τὸ ἔδαφος ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰς Μουσουλμάνους· ἀλλ' οἱ τοῦτο καλλιεργοῦντες ἀγρόται εἶνε ἅπαντες· Ἕλληνες ἢ Κουτσόβλαχοι τὸ γένος καὶ Χριστιανοὶ τὸ θρήσκευμα. Συνήθως οἱ βέηδες ποιοῦνται τὰς διατριβάς ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἐπιτρέπουσι τὴν διαχείρισιν τῶν τσιφλικίων των εἰς σουπασιῆδας ἦτοι ἐπιτρόπους, τοὺς πλείστους Μουσουλμάνους Ἀλβανούς. Οὗτοι πάλιν ἐκμισθοῦσιν αὐτὸ εἰς ἀγρότας ἀντὶ ὠρισμένου ποσοῦ τῶν προϊόντων. Ὅσαίς ὁ ἀγρότης παρέχει αὐτὸς τὸν σπόρον, ἀποδίδει συνήθως τὸ τριτημῦριον τοῦ σίτου, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς δεκάτης· ὅσαίς δὲ παρέχει τὸν σῖτον ὁ γαιοκτήτης, ἡ συγκομιδὴ χωρίζεται εἰς δύο ἴσας μοῖρας, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς δεκάτης καὶ τοῦ σπόρου. Ἀγρότης ἐργαζόμενος δι' ἐνὸς ἀρότρου σπείρει 12 μεδίμους σίτου καὶ 7 κριθῆς, πρὸς δὲ τούτοις διὰ τὰ κτήνη αὐτοῦ βρόμην, ἧς δὲν συμμετέχει ὁ γαιοκτήτης, τοῦ δὲ θέρους βόσπορον ἢ σήσαμον κατὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἐδάφους. Ἐπειδὴ ἡ συγκομιδὴ ὑπάρχει κατὰ μέσον ὄρον διταπλασίω τοῦ σπόρου, ὁ ἀγρότης ἔχει ἐτησίαν πρόσδοσιν 22 λιρῶν, πλὴν ὅσων κερδαίνει ἐκ ποιμνίων, ἀγελῶν, σησάμου, χόρτου, ἀμπελώνων, μελισσῶν, μετὰξῆς κ.λ. Ταῦτα δὲ πάντα ὑπεραρκοῦσιν εἰς τὰς χρεῖας του, διότι καὶ τὰ ἐνδύματά του κατασκευάζονται οἴκοι καὶ ἡ τροφὴ του εἶνε λιτωτάτη. Ἀγοράζει μόνον ἔλαιον, ἐλαίας, ἰχθύς τεταριευμένους, βραχῆν, κὰφῆ, σάκχαρι. Φόροι ἐν κειρῶ ἐιρήνης εἶνε ἡ δεκάτη τῶν καρπῶν, περὶ τὰ 30 γρόσια ἦτοι ἕξ σελίνια ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας (βεργί), 43 γρόσια ἦτοι 7 σελ. 9 δην. εἰς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, 3 σελ. τῶ ἐπισκόπῳ καὶ μικρὰ εἰσφορὰ ὑπὲρ τοῦ μισθοῦ τοῦ ἐφημερίου. Κατὰ κακὴν μοῖραν ταράττουσιν ἐνίοτε τὸν θεωρητικὸν τοῦτον προὔπολογισμὸν ἡμέρα ἀργίας καὶ μέθης, ἔκτακτοι καὶ βίαιαι ἀπαιτήσεις τοῦ γαιοκτήτου, τοῦ ἐργολάβου καὶ τοῦ ληστοῦ καὶ νόσοι ἐνσκήπτουσαι εἰς τὰ κτήνη· καθόλου δὲ εἰπεῖν, ὅταν ἡ χώρα ἦνε ἡσυχος, ἡ τοῦ ἀγρότου τύχη δὲν εἶνε σκληρὰ. Κατὰ νόμον ἔχει δικαίωμα νὰ ἀλλάξῃ τό-

πον διατριβής, ἐὰν θελήσῃ, καθ' ὅσον ὁ ἰδιοκτη-
της εἶνε ἐλεύθερος νὰ τὸν ἀποβάλῃ κατὰ τὴν
λήξιν τοῦ ἐνιαυσίου συμβολαίου· ἀλλ' αἱ τῆς
διατριβῆς ἀλλαγῆαι εἶνε σπανιώταται· διότι οἱ
μὲν εὐπορώτεροι τῶν ἀγροτῶν στέργουσι τὴν τύ-
χην των, οἱ δὲ ἄποροι κρατοῦνται ὑπὸ τῶν
χερῶν. Ἄλλοι ἀγρόται μένουσιν ἀείποτε ἐν τῷ
αὐτῷ τόπῳ, διότι ἔκτισαν καταλύματα ἐν οἷς
καλλιεργοῦσιν ἀγροῖς. Ἐν ἐκάστη κώμῃ ἐπικρα-
τεῖ εἰδὸς τι ἐπιτοπίου αὐτοδιοικήσεως, ἐκλεγο-
μένων τῶν προσετώτων καὶ τῶν δημογερόντων
ὑπὸ τῶν οἰκογενειορχῶν· ἀλλ' ἡ αὐτοδιοίκησις
εἶνε πολλάκις φαινομένη μᾶλλον ἢ πραγματικῆ,
διότι ὁ σουμπασῆς ἦτο ἐπίτροπος, ἐξελέγχει
κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον τὴν τῶν κοινῶν δια-
χείρισιν, ἐνισχοῦ δὲ ἀποβαίνει μικρὸς τύραννος.
Ἄλλ' εἰς τὰς τυραννικὰς τοῦ σουμπασῆ τάσεις
ἐγείρεται καὶ τις φραγμὸς σπουδαιότητος. Ἐ-
πειδὴ ὑπάρχει σπάνις μὲν ἐργασίας, ἀφθονία δὲ
ἀγρῶν, δεόν νὰ φροντιζῇ ἵνα μὴ μεταβῶσιν οἱ
ἐργάται του εἰς ἄλλο κτῆμα, διότι μετὰ δυσκο-
λίας μεγίστης εὐρίσκει νὰ τοὺς ἀναπληρώσῃ. Καὶ
οἱ γαιοκτῆται, οἱ χαίροντες ὑπόληψιν ὅτι προσ-
φέρονται φιλάνθρωπότερον τοῖς γεωργοῖς, προ-
θύμω; δὲ χορηγοῦντες εἰς ἐπήλυδας ἀργύρια ὅ-
πως τοὺς ἀπαλλάξωσι παντοίων πρὸς τοὺς τέως
κυρίου των ὑποχρεώσεων, δὲν εὐρίσκουσι χεῖρας
ἱκανὰς εἰς καλλιέργειαν ὅλης τῆς ἀροσίμου γῆς
των, ἥς μεγάλη μερὶς ἀφίεται εἰς νομάς. Ἐκ-
μισθοῦνται δὲ αὐτὴν τοῦ χειμῶνος Ἄλβανοὶ ἢ
Βλάχοι ποιμένες, οἱ μὲν ἀπὸ Δίβρας, οἱ δὲ ἀπὸ
τῆς Πίνδου καταβαίνοντες μετὰ πολυαριθμῶν βο-
σκημάτων. Κατὰ τὸν κ. Βλῶντ, τὰ τέσσαρα τμή-
ματα τῆς νοτίου Θεσσαλίας, Ἀρμυρὴν, Φάρσαλα,
Καρδίτσα, Τρίκαλα ἔχουσι 200,000 κατοί-
κων, ἦτοι 180,000 Χριστιανῶν καὶ 20 Μουσουλ-
μάνων. Ἐκ τῶν Χριστιανῶν 8 τοῖς 100 εἶνε
Βλάχοι, οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες. Ὑπάρχουσι 273
κτῆματα μετὰ 88,575 Χριστιανῶν μισθωτῶν.
Πάντα ταῦτα ἐπὶ τῶν Κριμαϊκῶν ἀνήκον εἰς Μου-
σουλμάνους· σήμερον δὲ 86 μετέβησαν εἰς χεῖρας
Χριστιανῶν, ἄλλα δὲ 27 κατέχουσι Χριστιανοὶ
ἅμα καὶ Τοῦρκοι. Ἐντεῦθεν φαίνεται, ὅτι τὸ ἔ-
δαφος, καίπερ ἀνήκον κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν
δεσπόζουσαν φυλὴν, περιέρχεται ταχέως εἰς τοὺς
λιτωτέρους καὶ φιλεργότερους ῥαγιάδας. Ἄμα
τελειωθείσης τῆς εἰς τὸ βασιλείον προσαρτήσεως
θὰ διαμφοισθητηθῶσιν οἱ τίτλοι οὐκ ὀλίγων γαιο-
κτητῶν· διότι, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἀξιωμα-
τικοῦ Σύγγε, πολλὰ τῶν τσιφλικίων, καὶ δὴ τὰ
εὐρύτατα καὶ ἄριστα, ἦσαν ἄλλοτε κῶμαι καὶ
κοινοῖτητες, δημευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἄλῃ πασᾶ, ἔ-
πειτα δὲ πωληθεῖσαι. Οἱ ἀγροὶ φέρουσι καὶ νῦν
τὰ ὀνόματα τῶν πρῶθεν κυρίων των, ὧν οἱ ἀπό-
γονοὶ τὰ καλλιεργοῦσιν ὡς ἀπλοὶ μισθωτοὶ, ἴσως
δὲ εἶναι τῶν οἰκογενειῶν κατέχουσι τὰ παλαιὰ
ἔγγραφα των. Ὅπως δὲ ἴσως ἔλπιζουσι πολ-

λοὶ, ὅτι τὸ ἅπαξ γενόμενον ἄδικον θὰ κυρωθῇ ὡς
δικαίον.

Ἡ πλείστη λοιπὸν τῆς Θεσσαλίας, ὡς ἐν τοῖς
ἔμπροσθεν εἶδουμεν, σύγκειται ἐκ δύο πάνυ δια-
φόρων μερῶν. Πρὸς βορρᾶν ἡ χώρα εἶνε ὄρεινῃ,
φαίνεται ἐπιτηδειότερα εἰς νομάς ἢ εἰς γεωργίαν,
οἰκοῦσι δ' αὐτὴν ἄγριοι γαιοκτῆται Χριστιανοὶ,
διασώσαντες τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα τῆς ἀνεξαρτη-
σίας, ἀποκλίνοντες δὲ εἰσέτι εἰς ὄρεινους πολέμους
ἢ εἰς ληστείας, κατὰ τὰς περιστάσεις. Ἡ νότιος
χώρα εἶνε εὐδαίμων, πολυῶρυτος πεδιάς, ἣν οἰ-
κοῦσι μεγάλοι γαιοκτῆται Μουσουλμάνοι καὶ Χρι-
στιανοὶ, καὶ μισθωτοὶ Ἕλληνες, Βλάχοι καὶ Τοῦρ-
κοι. Ὀλίγας προστίθημι λέξεις περὶ ἄλλου χω-
ρίου, ἐν οὐδετέρᾳ τῶν διαιρέσεων τούτων περιε-
χομένου· νοῦ δὲ τὸ χωρίζον τὴν μεγάλην πεδιάδα
καὶ τὸ βόρειον μέρος τοῦ Παγασαίου κόλπου ἀπὸ
τοῦ Αἰγαίου. Πρὸς νότον τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἀπὸ
τούτου διὰ τῶν Τεμπῶν χωριζομένη κεῖται ἡ Ὀσ-
σα, ἀφ' ἧς καθήκει νοτιοανατολικῶς ἡ σειρὰ τοῦ
Πηλίου. Οὐχὶ ἀπεικόντως ἐκάλεσεν ὁ Ὅμηρος τὸ
ὄρος «εἰνοσίφυλλον». Τοὺς λόφους καλύπτουσι καὶ
σήμερον δρυς, πυξίαι, πετελαί, ἐλαῖαι, ἰτέαι, κυ-
πάρισσοι, μύρτοι, δάφναι· ἐν δὲ τοῖς παραδείσοις
τῶν γραφικωτάτων κωμῶν φύονται ἄφθονοι κα-
στανεαί, συκαί, συκάμενοι, καρύαι κ.λ. Αἱ κῶμαι
εἶνε αἱ εὐδαιμονέσταται τῶν ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ
Τουρκίᾳ, οὐχὶ τοσοῦτον διὰ τὴν εὐφορίαν τῆς γῆς,
ἥτις δὲν εἶνε πανταχοῦ ἀρόσιμος, ὅσον διὰ τὸν
μεγαλεπίβολον χαρακτῆρα τῶν κατοίκων, ἀπάν-
των Χριστιανῶν, καὶ ἀπάντων Ἑλλήνων τὸ γέ-
νος, τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ φρόνημα. Καίτοι παρα-
πονοῦμενοι ἐπὶ πολλοῖς φόροις, δὲν ἀγνοοῦσιν,
ὅτι ἀπολαύουσιν εὐημερίας καὶ ἐλευθερίας μεζῶ-
νος ἢ πάντες οἱ λοιποὶ ῥαγιάδες. Περὶ τὰς ἀρχὰς
τῆς ἐνεστώσης ἐκατονταετηρίδος εἶχον εὐρυτάτην
καὶ ἀξιόλογον βιομηχανίαν, ἐρίων, βάμβακος καὶ
μετάξης. Τὰ ἐργοστάσια τῶν Ἀμπελακίων ἔτρε-
φον ἅπαντας τοὺς κατοίκους καὶ ἦσαν λίαν γνω-
στὰ ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Γερ-
μανίας. Τώρα οἱ καιροὶ ἠλλαξάν, διότι ἡ ἐγχώριος
βιομηχανία κατεστράφη ὑπὸ τῶν μεγάλων κατα-
στημάτων τῆς δυτικῆς Εὐρώπης· οἱ κάτοικοι ὅ-
μως διετήρησαν τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμά των,
πολλοὶ δὲ ἐκ τῆς Ζαγοράς καὶ τῶν γειτόνων κω-
μῶν διατρίβουσιν ὡς μικροὶ καὶ μεγάλοι ἔμποροι
οὐ μόνον ἐν Θεσσαλίᾳ, Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ,
ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἐπισημοτέραις ἐμπορικαῖς πό-
λεσι τῆς Ἀνατολῆς. Ἐκ τούτων δὲ οἱ πλουτή-
σαντες ἢ ἐπιστρέφουσιν οἰκάδε, ἢ ἐπιστέλλουσιν
εἰς τὰς μικρὰς πατρίδας των ἀδρὰ ποσὰ ὑπὲρ τῶν
ἐκπαιδευτηρίων καὶ ἄλλων φιλάνθρωπικῶν ἰδρυ-
μάτων. Πρὸ τοῦ τελευταίου Φωσσοτουρκικοῦ πο-
λέμου ἡ Θεσσαλία, ὡς ἐπαρχία τοῦ φαύλως κυ-
βερνωμένου ὀθωμανικοῦ Κράτους, δὲν διετέλει κα-
κῶς. Ἀληθεύει, ὅτι ἐπεκράτει διαχειριστικὴ κα-
ταπίεσις καὶ δικαστικὴ διαφθορά· ὑπῆρχεν ὅμως

καί τις ασφάλεια ζωῆς καὶ ἰδιοκτησίας, ἤμαζον δὲ καὶ τὰ οἰκονομικά. Ἐν μὲν τῇ νοτίῳ Θεσσαλίᾳ τὸ εὐφορον ἔδαφος ἀπέρεσεν ἄφθονον συγκομιδὴν εἰς ἀγρότας καὶ γαιοκτῆτας· χιλιάδες κτηνῶν διεχειμαζον ἐν ταῖς νομαῖς, Χριστιανοὶ καὶ Μουσουλμάνοι συνδιῆγον ἐν ἀγάπῃ καὶ φιλίᾳ, ἡ δὲ κυβέρνησις εἰσεπράττετο μεγάλας προσόδους ἐκ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν κτηνῶν. Ἐν τῇ ὀρεινῇ καὶ δασώδει Θεσσαλίᾳ πρὸς βορρᾶν τοῦ Πηνειοῦ, εὐάριθμοι καὶ φούλως ὠπλισμένοι λησταὶ ἠνώχλουν ἐκ διαλειμμάτων ἀγρότας καὶ περιηγητάς· ὅτι ὅμως οὐδέποτε κατέστησαν φοβεροί, τοῦτο ἀποδεικνύουσιν αἱ τῶν Ἀλβανῶν ποιμένων ἀνενόχλητοι μεταναστάσεις εἰς τὰς πεδιάδας ἐν ὧρα χειμῶνος καὶ αἱ ἀνενόχλητοι ἐπιστροφαὶ τῶν ἄμα τῇ προσεγγίσει τοῦ ἔαρος¹.

Ο ΙΑΤΡΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

[Μυθιστορία Ι. Ρουφφίνη.—Μετὰ φρ. Ἀγγέλου Βλάχου].
Συνέχεια· ἴδι σελ. 477.

ΙΘ'

Ἡ ἀπουσία.

Ὅσακις δύο πρόσωπα, τρυφερώς πρὸς ἄλληλα συνδεδεμένα, χωρίζονται, ὁ μὲνων εἶνε πολὺ πλέον ἄξιος λύπης τοῦ ἀναχωροῦντος. Ἐκαστον μέρος, ἕκαστον οἰκεῖον ἀντικείμενον ἐγείρει παρ' αὐτῷ ἀνάμνησιν σκληρὰν, ἀναπαριστῶν τὴν εἰκόνα ἣτις συνδέεται μετ' αὐτοῦ. Ἐκάστη ὥρα παρερχομένη ἀναπολεῖ εἰς αὐτὸν γλυκεῖάν τινα συνήθειαν, ἣν ἡ ὥρα αὕτη ἐσήμαινεν ἄλλοτε, καὶ αὐξάνει τὴν λύπην καὶ τὴν πικρίαν τῆς στερήσεως. Διὰ τὸν φεύγοντα τοῦναντίον πᾶσα ἀφιπταμένη ὥρα καὶ πᾶν παρερχόμενον ἀντικείμενον, ἡ κίνησις, τὰ ἐπεισόδια, αἱ πληῆξεις αὐταὶ τῆς ὁδοιπορίας, εἶνε πηγὴ μυρίων μικρῶν ἀντιπερσπασμῶν, οἵτινες διακρούσι καὶ ἐξασθενοῦσι τὴν ἐπὶ ἕν καὶ μόνον ἀντικείμενον συγκέντρωσιν τῶν σκέψεων καὶ τῶν αἰσθημάτων.

Ἡ Λουκία δὲν ἀπετέλει ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος. Δὲν ἔπταιεν αὕτη, ἂν ἡ μεταξὺ Βορδιγέρας καὶ Νικαίας τοποθεσία εἶχε τόσα θέληγτρα καὶ τόσην μεγαλοπρέπειαν, ἂν ἡ ὁδὸς ἀνεῖρπε πολλὰκις εἰς αἰθέρια ὕψη, — ἂν ἐν τῷ βάθει τῶν κοιλάδων ἀνεπτύσσοντο αἱ πόλεις τόσον γραφικῶς, — ἂν ἦσαν τόσον ἰδιότροποι οἱ ἐλιγμοὶ τῶν αἰγιαλῶν, καὶ παρίστων νέκ πάντοτε θεάματα εἰς ἐκάστην αὐτῶν στροφὴν. Δὲν ἐννοοῦμεν διὰ τούτου, ὅτι ἡ ἀγωνία τοῦ χωρισμοῦ δὲν συντέταρασεν ἔτι τὴν καρδίαν τῆς, ἡ ὅτι αἱ σκέψεις αὐτῆς δὲν ἐφέροντο βιαίως πρὸς τὰ ὀπίσω, προσκολλόμεναι εἰς τὸν ἐγκαταλειφθέντα φίλον. Ἡσθάνετο ἐκυτὴν πάντοτε ἐλευσινὴν καὶ ἀβλίαν, ἀλλ' ἡ καινότης καὶ ἡ ποικιλία τῶν ἔξω πραγμάτων προὐκάλουν διὰ τῆς βίας τὴν προσοχὴν τῆς καὶ ἀνεμίγνυντο εἰς τὸ κύριον ῥεῦμα τῶν αἰσθημάτων αὐτῆς καὶ τῶν σκέψεων.

Ἐν Νικαίᾳ, ὅπου ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος αὐτῶν σταθμὸς, οἱ Δάβεν συνήντησαν γινώριμον οἰκογένειαν ἀποτελουμένην ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς, νέων ἔτι, συρόντων κατόπιν αὐτῶν δώδεκα ἢ δεκαπέντε υἱοῦς καὶ θυγατέρας. Τὰ θήλαα μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἐπέπεσον κατὰ τῆς Λουκίας, καὶ κατέσχον αὐτὴν ἀποκλειστικῶς. Ὀδηγομένη δὲ παρ' αὐτῶν ἡ πτωχὴ κόρη, ἠναγκάσθη νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ σημαντικώτερα μέρη τῆς πόλεως καὶ τῶν περιχώρων, νὰ μετᾶσχη ἐκδρομῶν αἰτίας προδήλως δι' αὐτὴν ὀργανισθησαν, νὰ παρευρεθῇ εἰς παράστασιν γαλλικὴν, δοθεῖσαν ὑπὸ φιλομούσων, ν' ἀκούσῃ διάσημόν τινα αὐτοσχεδιαστὴν, καὶ ν' ἀσχολήσῃ οὕτω εἰς τὰς διασκεδάσεις ταύτας ὀλοκλήρους καὶ τὰς τρεῖς ἡμέρας, ὅσας διέμεινεν ἐν Νικαίᾳ, χωρὶς νὰ ὑπολειφθῇ καιρὸς εἰς τὴν ἡμετέραν ἡρώϊδα δι' ἀναμνήσεις καὶ πόθους.

Ἐν Παρισίοις, ὅπου ὁ Σὶρ Ἰωάννης, συμφώνως πρὸς τὸ παλαιὸν του πρόγραμμα, διέμεινεν ἕνα μῆνα, τὰ πράγματα ἀπέβησαν ἔτι χειρόνα. Αἱ κατ' ἀνάγκην ἐπισκέψεις τοῦ Λούβρου, τοῦ Λουξεμβούργου, τοῦ Βασιλικοῦ Μεγάρου, τῶν Βερσαλλιῶν, τοῦ Σαιν-Κλοῦ, τοῦ Φονταίνεβλῶ, κτλ. ὁ ἀπαραιτήτως καθημερινὸς ἐφ' ἀμάξης περιπάτος εἰς τὰ Ἡλύσια καὶ εἰς τὸ Δάσος τῆς Βουλῶνης, ἡ δοκιμὴ ἀπείρων καινουργῶν ἐσθήτων καὶ πετάσων, τὰ θεάτρα, αἱ τῆς πρεσβείας ἐσπερίδες, αἱ ἐκδρομαὶ, καὶ τέλος πάντων — τὸ φοβερώτερον — αἱ προΐναι ἐπισκέψεις πρὸς τοὺς ἐν Παρισίοις Ἀγγλους· ὅλη αὕτη ἡ ἀδιάκοπος τύρβη καὶ κίνησις κατέστησε τὴν ζωὴν τῆς Λουκίας ἀληθινὰν ταχυδρομίαν.

Ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἦσαν ἀνάπαυσις καὶ ἡσυχία, παραβαλλόμενα πρὸς τὸν κατακλυσμὸν ἐπισκέψεων, προγευμάτων, γευμάτων, εορτῶν καὶ χορῶν, ὅστις ἐνέσκηψε κατὰ τῆς Λουκίας ἄμα ὡς ἐπάτησε τὴν Ἀγγλίαν. Ἐκ τῶν ἀπείρων συγγενῶν, φίλων ἢ καὶ γνωρίμων τῆς οἰκογενείας τῆς καὶ αὐτοὶ οἱ πλέον μεμακρυσμένοι, λόγῳ ἀποστάσεως ἢ συγγενείας, ἐπέμειναν ν' ἀπολαύσωσιν ἐπὶ μίαν καὶ ἡμέραν τὴν ὥραϊν ὁδοιπόρον. Ὁ δὲ Σὶρ Ἰωάννης, ἀφ' ἑτέρου, ἄμ' ἀφιχθεὶς εἰς Δάβεν, ἠνοίξε τὰς αἰθούσας του, καὶ ἤρχισε δίδων ἀλλεπαλλήλους εορτάς, οὕτως ὥστε οὐδὲ στιγμὴν μίαν ἔμενεν ἐλευθερὰ ἡ Λουκία. Οὐδεμίαν ἄλλην εἶχεν ἀσχολίαν ἐκάστην ἡμέραν ἢ νὰ ἐνδύεται καὶ νὰ δέχεται ἐπισκέψεις, νὰ δέχεται ἐπισκέψεις καὶ νὰ ἐνδύεται. Μὴ δυναμένη ν' ἀντιστῇ εἰς τὸν παρασύροντα αὐτὴν χειμαρρῶν, τί ἄλλο εἶχε νὰ πράξῃ ἢ νὰ ἀφεθῇ ἐκούσῃ ἄκουσα εἰς τὸ ῥεῦμα;

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ Ἀντόνιος, ὅσον καὶ ἂν ἐπάλει, δὲν κατόρθον νὰ λησιμονήσῃ τὴν Λουκίαν. Τὸ λαμπρὸν ἄστρον, ὅπερ εἶχεν ἐπὶ στιγμὴν φωτίσει τὸν ὀρίζοντά του, εἶχεν ἤδη ἀπὸ μακροῦ ἀφανισθῆ διὰ παντός, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔμενον προσηλωμένοι πάντοτε εἰς τὸν φαι-

1. Ἐκ τοῦ Χρόνου τοῦ Λουδίνου.